

Somogy megye múzeumai

A muzeális tárgyak gyűjtése Somogyban 1860-ban indult meg. 1877-ben alakult meg a „Somogymegyei Régészeti és Történeti Társaság”, melynek jogutódja az 1909-ben létrejött Somogy Megyei Múzeumi Egyesület. Az egyesület négy osztállyal - régészeti, történeti, numizmatikai és bibliográfiai- működött 1947-ig. Gönczi Ferenc tanfelügyelő, aki a néprajzi tárgygyűjtést is megindította 1914-ben lett az egyesület elnöke, később a múzeum igazgatója. Kaposváron az első kiállítást 1934-ben nyitották meg.

A gyűjtemény, amelyet 1936-ban a vallás és közigazgatási tárca közgyűjteménnyé nyilvánított, nemcsak gyűjtés, hanem jelentős közadakozás által is gyarapodott.

1951-ben új, a kor színvonalának megfelelő kiállítás nyílt a Megyei Levéltár épületének felső szintjén kialakított termekben. Itt volt a most már Rippl-Rónai József Múzeum helye 1985-ig. Ekkor adták át a megye új székházát, a múzeum pedig beköltözhetett az 1832-36-ban, klasszicista stílusban épült régi megyeháza épületébe.

1991-től közel 1000 m²-en új állandó kiállítások nyíltak az egyes múzeumi szakterületek gyűjteményi anyagából.

1992-től a Rippl-Rónai Múzeumon kívül 12 kiállítóhely tartozik a megyei hálózathoz. Ezek között van a kaposvári Rippl-Rónai József, a zalai Zichy Mihály, a somogytúri Kunffy Lajos, a niklai Berzsenyi Dániel, a balatonszárszói József Attila munkásságát bemutató állandó kiállítás, a Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény és a somogyvári Történelmi Emlékhely.

A múzeum alaptevékenységéhez tartozik a rendkívül jelentős, állandóan gyarapodó gyűjtemény restaurálása, preparálása és megóvása is.

A gyűjteményi anyag tudományos feldolgozását tizenhét múzeológus végzi.

A tudományos kutatók a Somogyi Múzeumok Közleményeiben teszik közzé kutatásaik eredményét. A negyedévente megjelenő Múzeumi Tájékoztató ismeretterjesztő és tájékoztató jellegű írásokat tartalmaz.

A Rippl-Rónai Múzeum néprajzi játékgyűjteménye

A Rippl-Rónai Múzeum néprajzi játékgyűjteményét Gönczi Ferenc alapozta meg az 1920-as években. A bekerült 391 db tárgyat az 1960-as évektől napjainkig Knézy Judit, Együd Árpád és Kapitány Orsolya gyűjtései egészítették ki.

Gönczi Ferenc, mint néptanító, majd később tanfelügyelő közvetlen kapcsolatban volt a falusi gyerekekkel. Jól ismerte életüket és játékaikat. 1923-ban kezdte meg az intenzív gyűjtést a megyében, melynek eredménye lett a közel 400 darabos gyűjtemény és az 1937-ben megjelent Somogyi gyermek című könyv. A tárgygyűjtéssel egy időben Gönyey Ébner Sándor, a Néprajzi Múzeum munkatársa fényképfelvételeket (69 db) is készített a gyermekek életéről és játékaikról.

1978-ban a Rippl-Rónai Múzeum gyermekjáték pályázatot hirdetett a megyében működő honismereti szakköröknek. Ennek eredményeként 106 db tárggyal gyarapodott a gyűjtemény.

Az anyag összetétele vegyes. A játékok nagyrészt a felnőtt élet használati eszközeinek kicsinyített másai. A lányoknál a babák, a bútorok, a kenderfeldolgozás eszközei, a konyhai eszközök, míg a fiúknál a mezőgazdasági eszközök kicsinyített változatai jelennek meg. Jellemző darabok a csutaszárból készült játékok, a csutahegedűk, tehének, szekerek stb., a fából faragott szánkók, lovak, az agyagból korongolt tányérok, csészék, perselyek.

Az évek során nemcsak nagyszámú tárgyi anyag gyűlt össze, de a kéziratok is folyamatosan gyarapodott a gyermekéletre, gyermekjátékokra vonatkozó adatokkal.

A Rippl-Rónai Múzeum állandó néprajzi kiállítása a viselettörténeti részben foglalkozik a gyermekérettel. Fotók segítségével és egy tárlónyi viseleti anyaggal mutatja be a magyar, a német, és a horvát gyermekek életét a századforduló időszakában.

Játékok a Rippl-Rónai Múzeum néprajzi gyűjteményből

1. Fűrészelő „cenebaba”

Lt.sz.: 3218-2

Puhafából fűrészelt és faragott emberi alak, a két kézforma csapolással a mell részhez erősített. A kezeket falapocskák imitálják, amit szöggel átfúrtak. A szög, puhafából fűrészelt és faragott, egyik felén fogazott fűrészrögzt. A fűrész vége hegyezett, amire krumplit szúrhattak.

A baba teste sárga színes ceruzával és kék tintával színezett.

Méretek:

Babatest: M: 20 cm, Sz: 8 cm, vastagság: 4,5 cm

Fűrész: H: 42,5 cm, Sz: 2,5 cm

A játék teljes hossza: 48 cm

Gönczi Ferenc gyűjtötte 1923-1927 között somogyi iskolásoktól.

A játék leírását az alábbiak szerint adta meg:

„A fűrész cenebaba lábát asztalra, székre stb. állítják, hogy a fűrész szabadon lelógjon. Ha a babát meglökik, sokáig szabadon leng”

2. Paprika Jancsi

Ltsz: 3218-5

Kemény, 3 mm-es kartonpapírból kivágott emberi testforma. A kezei és lábai két részből vannak összeállítva, a könyöknél és a térdnél madzaggal összeerősített. A hátlaon a karjai és lábai madzaggal mozgathatók.

A baba teste, alkarja és lábszára kékre, a felkar és combja pirosra színezett.

Méretetek:

M: 34 cm, kar szélesség: 32 cm

Gönczi Ferenc gyűjtötte 1923-1927 között somogyi iskolásoktól.

A játék leírását az alábbiak szerint adta meg:

„A paprika jancsikat madzagon rángatják, miközben nevetséges alakokat mutat.”

3. Rongybaba

Ltsz: 3219-8

Vékony faágból készített váz, ronggyal betekert lábak és test. Vásznon anyagból készített fej ronggyal kitömve. A kezei hurka alakban összevarrtak.

Szoknyája rózsamintás selyemanyagból, széles derékpánttal, inge vékony muszlinszerű anyagból, gyári csipke ujjal és nyakfodorral.

Fején fekete vászon főkötő, rajta színes selyempapírból négy soros (piros, lila, zöld, piros) koszorú alakban fűzött konty, a sorok között szintén selyempapírból formázott rózsákkal. A kontyról középen szalagcsíkok lógnak le. A baba arcán a szem egy-egy vonással jelzett.

Méretetek:

M: 27 cm, Sz: 18,5 cm

1997-ben a baba viselete fel lett újítva, az eredeti daraboknak megfelelően.

A konty eredeti állapotában maradt.

Gönczi Ferenc a gigei iskolásoktól gyűjtötte 1923-1926 között.